

مروری بر یک مواجهه فلسفی با جنگ جهانی و پدیده جنگ در میدان نبرد

این داستان ادامه دارد...

موجه جلوه دادن آنها توجیه‌های عقلی و منطقی دست و پا می‌کند. نویسنده در این رمان، خواننده خود را به دادگاه عقل می‌کشد. در این کتاب هر کدام از شخصیت‌ها که هریک از آنها برای خودش قصه‌ای هم دارد، پرسش‌ها و گره‌هایی در ذهن دارند. یکی به مرگ می‌اندیشد و تلاش می‌کند با آن روبه‌رو شود و دیگری در فضایی بین عقل و احساس رفت و آمد می‌کند.

قصه از روبه‌رو شدن اتفاقی سه رزمنده با درجه‌ها و جنسیت‌های مختلف آغاز می‌شود. سرگرد آلمانی، گروهان زن آمریکایی که به عنوان امدادگر در جبهه‌ها شرکت کرده و افسر ارشد عضو حزب بلشویک فدراسیون شوروی که به صورت اتفاقی پایشان به خانه‌ای مخروبه در جنوب برلین در آخرین روزها جنگ جهانی دوم باز می‌شود و مواجهه‌ای جالب برایشان رقم می‌خورد. مواجهه‌ای که در رفت و آمد میان سرگذشت هر کدام از شخصیت‌ها و قصه اصلی می‌تواند سرگرم‌کننده باشد.

هر کدام از شخصیت‌ها در پی چیزی یا به جبهه گذاشته‌اند و هر کدام سرگذشتی دارند که در فصل‌های جداگانه برای خواننده بازگو می‌شود و حالا در آخرین روزهای جنگ جهانی دوم که موعد آتش‌بس نزدیک است در کنار هم قرار می‌گیرند.

از آنجا که نویسنده تجربه‌های مختلفی در حوزه ادبیات نمایشی دارد در رمانش هم خواننده ناخواسته حس می‌کند توصیف‌ها کم‌جان است. در واقع کم‌جانی توصیف‌ها به شکلی است که بیشتر رنگ‌گزارش می‌گیرند و کمتر به خواننده صحنه با اتفاقات نشان داده می‌شود، اما این سبب نمی‌شود بارمان خوشخوان و روانی مواجهه نباشیم. یکی دیگر از نکاتی که در رمان برجسته است حجم اطلاعاتی است که در برخی فصل‌ها به خواننده داده می‌شود. خواننده در صورتی که از پیشینه نویسنده اطلاعات داشته باشد، متوجه می‌شود او با انبوهی از اطلاعات در ذهن مواجه است و در بخش‌هایی از کتابش آنها را منعکس کرده است. به قدری که گاهی حس می‌کنید کارکرد این اطلاعات خارج از بافتار داستان چه می‌تواند باشد، ولی نباید فراموش کرد و حتما نیاز به یادآوری دارد که راوی این کتاب یک راوی دانای کل است و طبیعی است گاهی چیزهایی بگوید تا بتواند فضای قصه را پیش ببرد.

در مجموع تجربه «جنگ کی تمام می‌شود؟» از آن تجربه‌های تازه و متفاوت در فضای داستان‌های ایرانی است که می‌تواند افق‌های تازه‌ای پیش‌روی داستان فارسی باز کند. به هر صورت ما متأثر از جنگ جهانی دوم بوده‌ایم و می‌توانیم این‌گونه با آن پدیده مواجهه داشته باشیم و آن را بررسی کنیم.

آشنایی‌زدایی یکی از مفاهیمی است که از آن به عنوان یک نکته مثبت در آثار هنری یاد می‌کنند و صادق وفایی هم در اولین رمانی که نوشته دست به این کار زده است. او در این اثر کاری کرده که احتمالا همان‌طور که من را شگفت‌زده کرده خوانندگان دیگرش را هم دچار شگفتی خواهد کرد. حالا از خودتان می‌پرسید مگر چه کرده؟ او به عنوان یک نویسنده ایرانی سراغ سوژه‌ای رفته که برای هرکسی می‌تواند عجیب باشد، البته سوژه او مایه اعجاب نیست، بلکه موقعیتی که خلق کرده موجب این تعجب شده است.

او شخصیت‌های داستانش ایرانی نیستند، جغرافیایش هم ایران نیست و دغدغه‌های آنها هم متفاوت از جنس دغدغه‌های ایرانی است هر چند تاملات شخصیت‌های داستانش از جهت این‌که به موضوعاتی نظیر عشق، نفرت، جنگ و... می‌اندیشند می‌تواند ورای مرزها و جغرافیای سیاسی باشد و مخاطب ایرانی را نیز در برگیرد، ولی از حیث موقعیت، فضا، شخصیت و... اثرش را باید در کنار دیگر آثاری که درباره جنگ جهانی نوشته شده قرار داد. اثری که نشان می‌دهد نویسنده دامنه اطلاعاتش در این زمینه بسیار زیاد است.

صادق وفایی، خبرنگار پرتلاشی است که دامنه گسترده مطالعاتش بر کسی پوشیده نیست و در اولین رمانی که حالا از او منتشر شده سراغ جنگ جهانی دوم رفته است. او که در این حوزه علاوه بر مطالعه، گزارش‌های بسیاری نیز نوشته، در اولین اثرش ترجیح داده شخصیت و فضا و اتفاقات داستانش را در جایی نزدیک شهر برلین قرار دهد و دست خواننده ایرانی خود را بگیرد و با خود تا یکی از محلات جنوبی شهر برلین ببرد و آنجا قصه‌اش را تعریف کند.

«جنگ کی تمام می‌شود؟» عنوان رمانی است که مروری بر آن داشته‌ایم و این پرسشی است که علاوه بر عنوان کتاب، در لایه‌های صفحات آن نیز بارها مطرح می‌شود و خواننده را به اندیشیدن درباره این پرسش با توجه به تصاویری که در کتاب می‌بیند، می‌کند. پرسشی که همیشه مورد توجه انسان بوده و ریشه‌های جنگ و میل او به آتش‌افروزی را کاویده است. نویسنده در این کتاب تلاش کرده نشان دهد عشق و نفرت و اطاعت و سرپیچی مقوله‌هایی هستند که در هم تنیده شده‌اند و هرکس بخشی از آن را در وجودش دارد و البته برای

حسام آبنوس

دبیر قفسه

نویسنده:
صادق وفایی
انتشارات:
هیلا
۱۶۰ صفحه
۱۸۰۰۰ تومان

جنگ جهانی ادبیات

زینب مرتضایی فرد

نویسنده

جنگ را خیری نیست، رنج است، رنج و تباهی ناتمامی که جایش مثل شلیک یک گلوله توپ می‌ماند روی دیوار و همیشه تماشا پیش هم آدمی را به درد می‌آورد. هر چند می‌شود آن دیوار را خراب کرد و دوباره ساخت، اما تاریخ را نه. تاریخ قبل از ما رخ داده و هر زخم و درد و شادی و بیم و امیدی را چنان در خود دارد که رحم مادر، فرزند را... پس وقتی جنگی شد، خونی ریخته شد، فاجعه‌ای رخ داد، برای همیشه لایه‌های صفحات تاریخ زنده می‌ماند و انسان را تعقیب می‌کند. جنگ از گذشته به امروز می‌آید و در آینده هم سایه‌اش ما را تعقیب می‌کند.

جنگ جهانی دوم حدود ۸۵ میلیون انسان را از ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ به کام مرگ کشاند. نبردهای خونی که سال‌های سیاهی برای جهان رقم زده بودند در عرصه ادبیات و هنر هم تاثیرگذار و پرنگ بوده و هستند. بی‌شمار فیلم سینمایی و رمان و داستان کوتاه که از سوی متفکین و متحدین یعنی دوطرف ماجرا خلق شده و می‌شود، هنوز هم حکایت از جنگی ناگفته و پنهان دارد که گویی پایان نیافته و تکلیفش روشن نیست. هر کشوری هنوز به قول معروف ماهی خودش را از این آب گل‌آلود می‌گیرد و هر کس فجایع و بدبختی‌هایی را که بر ملت خودش رفته روایت می‌کند.

هنوز قهرمان‌های هر کشور از موانع بسیار می‌گذرند و گاه می‌میرند، یکی هم به ایستگاه پایانی می‌رسد، خسته و رنجور پای کشورش می‌ایستد. منهای همه قضاوت‌ها و جانبداری‌ها و دفاع‌های کشورهای طرف جنگ جهانی از خود، ما با گنجینه‌ای روبه‌رویم که خالقانش در پروسه خلق آنها سنگ تمام گذاشته و آثاری چالش‌برانگیز و درخشان خلق کرده‌اند. آثاری که با آنها هم روبه‌روی دیگر طرفین جنگ خودنمایی می‌کنند و هم ما را به حیرت و می‌دارند که چگونه می‌شود جنگ را روایت کرد و بی‌پرده آنچه را که بر مردمان یک سرزمین گذشته به شکلی تاثیرگذار به مردم جهان نمایش داد.

آثار ادبیات جنگ جهانی دوم را باید خواند. یک بار برای لذت و غرق شدن در روایت‌ها و یک بار هم برای فکر کردن و تعمق در این‌که چرا ما نتوانسته‌ایم جنگ هشت ساله بی‌رحمانه‌ای را که جهان با دست‌های رژیم بعث به ایران کشاند برای جهان روایت کنیم. چرا و چه عواملی سد شده‌اند برای رسیدن صدای ما و یک جنگ هشت ساله دشوار به جهان. به مردمی که هنوز هم نمی‌دانند دست‌های آلوده مسؤولان کشورهای کراوات زده و خوشتیپ‌شان در جهان چه کرده‌اند.

هر چند این پرونده برای پاسخ دادن به سؤال آخرمان نیست، اما می‌توانید در این شماره قفسه جنگ جهانی دوم را به روایت ما بخوانید و به سؤال پایانی‌مان هم خودتان فکر کنید.